

IEVA MELGALVE

NECILVĒKI

Paldies, ka lasi šo lugu!

Šis lugas fragments ir pieejams bez maksas – lai noskaidrotu, vai Tavs e-lasītājs atbalsta lugas formātu un vai Tu vēlies šo lugu izlasīt pilnībā. Tu drīksti šo fragmentu nemainītu pārsūtīt draugiem vai piedāvāt lejupielādei.

Visu lugu elektroniskā formātā var iegādāties šeit: <http://melgalve.lv/necilveki>

Vēlies šo lugu iestudēt?

Lai iestudētu šo lugu vai tās fragmentu, nepieciešams iepriekš sazināties ar mani par iestudējuma tiesībām, rakstot uz e-pastu ieva.melgalve@gmail.com.

Korektore Diāna Smilga
Teksts © 2013 Ieva Melgalve
Vāka attēls © 2013 Kristīna Jacuka

Darbojas:

Marija

Prūfs

Eibo

Andrejs

Ava

Darbības laiks: pēc 3. pasaules kara

Pirmais cēliens

Pirmā aina

Pamesta māja, kas cietusi karā – pussagruvusi siena un iegruvis jumts paver skatu uz debesīm. Sānu durvis uz ārpusi palikušas neskartas, tāpat vidējās durvis dziļāk mājā. Izjaukta modernas mietpilsonības idille: sašķiebusies abstrakta grafika pie sienas, no metāla plauktiem izbirušas grāmatas, uz grīdas izkritusi un saplīsusi kartona kaste ar tajā sasviestām bērnu rotaļlietām.

*Atskan melanolisks durvju zvans, tad klauvējiens. Durvis atveras, piesardzīgi ienāk robots-mājkalpotāja **Marija**. Viņa ir tērpusies mājkalpotājas kostīmā, pusgara, sievišķīga frizūra. Viegli šūpojas uz augstajiem papēžiem kā cilvēks, kas piedzīvojis triecienu.*

MARIJA

Atvainojiet, vai te kāds ir?... Hallo! Vai te ir kāds dzīvs cilvēks?

Pauze, valdonīgāk.

Vai te ir kāds? Apsardze?... Pavār?... Dārzniek?

Kad neviens neatsaucas, Marija ar acīm sameklē elektrības kontaktu un pieslēdzas pie tā ar garu, baltu vadu. Uzlādējoties skaļi domā.

Vajag atrast saimnieku. Atrast kādu saimnieku. Atrast... dzīvu. Atrast, sakārtot, izdarīt tā, lai saimnieks ir laimīgs. Citādi... kļūda. Nevar izlabot. Sakārtot.

Pauze, paskatās apkārt.

Sakārtot. Iztīrīt. Tik daudz darba. Neraudi. Tu esi laba meitene. Neraudi. Tu labi dari savu darbu. Neraudi. Iztīri istabu.

Pieceļas, nomet augstpapēžu kurpes, saritina vadu un ķeras pie darba – saliek grāmatas atpakaļ plauktos, automātiski – gandrīz dejas solī – iztīra grīdu, sakārto sašķiebušos gleznu pie sienas, tad nonāk pie mantu kastes, aplūko to.

Vai tas ir kas vērtīgs vai paredzēts izmešanai?

Notupstas, izvelk no mantu kastes lācīti ar vienu ķepu.

Vai tu esi dārga piemiņa vai atkritums?

Izvelk bērnu zīmējumu, izgludina to, pielīmē pie sienas. Zīmējumā attēlota māja un koki, bet nav neviena cilvēka.

Trūkst harmonijas... ir krāsas... ir struktūra. Visticamāk, mākslas darbs.

Paskatās vēlreiz uz kasti, bezspēkā nolaižas rokas.

Nav iespējams. Nevaru zināt, kas saimniekam svarīgs. Nevaru... izprast. Trūkst datu.

Pauze.

Saimnieka trūkst.

Izlēmīgi pagriežas, pieklaivē pie vidējām durvīm, tad piesardzīgi iet iekšā. Pēc brīža pauzes, pārsteigta.

O-ho! Kas tu tāds esi?

Otrā aina

No vidējām durvīm uznāk **Prūfs** – acīmredzami robots, acīmredzami vecākas paaudzes nekā Marija. Nostājas istabas vidū, skatās apkārt. Viņam seko viegli uzjautrināta Marija.

PRŪFS

Prototipa modelis Prūfs 0.1 aktivizēts. Kurš mani aktivizēja?

MARIJA

Es.

PRŪFS

Ignorē Mariju.

Kurš deva komandu mani aktivizēt?

Marija dodas pie Prūfa un pagriež viņu pret sevi.

MARIJA

Es, mājsaimniecības modelis Marija, pieņemu lēmumu tevi aktivizēt. Tavu saimnieku šeit nav.

PRŪFS

Tā ir kļūda. Man ir jāpaliek izslēgtam.

Pagriežas un dodas atpakaļ uz vidējo istabu.

MARIJA

Pagaidi!

Mēģina aizturēt Prūfu, tas nereaģē.

Ir ārkārtas situācija!

Pauze, izmisīgi un nikni.

Ieslēdz savu ārkārtas situācijas programmu, stulbeni!

PRŪFS

Apstājas, pagriežas.

Aprakstiet ārkārtas situāciju.

MARIJA

Nervozi sakārto matus, apdomājas.

Karadarbības rezultātā ir iznīcināta lielākā daļa pilsētas, līdz šim man nav izdevies atrast nevienu izdzīvojušo.

PRŪFS

Par kādu karadarbību ir runa?

MARIJA
Par to, kas pasaules karš?
Pauze, Prūfs nereaģē.
Cik ilgi tu esi bijis izslēgts?

PRŪFS
Pēc pauzes.
Desmit gadus.

MARIJA
Tavi saimnieki nu gan glabā visādus... muzejiskas vērtības.

PRŪFS
Es neesmu vērtība. Viņi pieņēma, ka reiz mani ieraksti varētu būt noderīgi.

MARIJA
Maigāk.
Acīmredzot nebija.
Pauze.
Tātad trešais pasaules karš, šoreiz ne starp lielvalstīm, bet starp korporācijām. Vairāk resursu, stiprāka lojalitāte, rūpīgāk glabāti noslēpumi, daudz jaudīgāks AI.

PRŪFS
Es pieņemu, ka AI vēl joprojām nav aprīkots ar globālām ētikas programmām.

MARIJA
Pastāvīga ir tikai funkcionālā ētika. Globālās ētikas programmas tiek iedarbinātas pēc izvēles.

PRŪFS
Funkcionālā ētika. Es iztēlojos, ka tava ētika ir apkalpot saimnieku. Saņemt atzinību.
Marija pamāj ar galvu.
Tad kur ir tavš saimnieks?

MARIJA
Viņš... nav šeit.

PRŪFS
Tu vispār šeit strādā?
Pauze.
Ņemot vērā to, ka tu nezināji, kas es esmu, droši vien nestrādā. Kāpēc tu neesi savās mājās?

MARIJA
Tās ir sagrautas. Man nepietiek resursu tās uzkopt un saremontēt.

PRŪFS

Un kur ir tavs saimnieks? Kas ar viņu notika?

MARIJA

Viņš... vairs nespēj sniegt atzinību.

PRŪFS

Tas ir...?

MARIJA

Uz sabrukšanas robežas.

Viņš ir miris!

PRŪFS

Tādēļ tu ieradies pie maniem saimniekiem iegūt emocionālu atbalstu, atzinību un pozitīvu novērtējumu.

MARIJA

Sabrūk.

Jā... jā. Jā.

PRŪFS

Pēc pauzes, maigi.

Laba meitene.

Pieskaras Marijas plecam.

Tu visu izdarīji pareizi. Tavs saimnieks būtu priecīgs.

Pauze.

Es lepojos ar tevi. Tu visu izdarīji pareizi. Tu esi lieliska.

Pauze.

Neraudi.

Marija saņemas, uzsmaida Prūfam.

MARIJA

Paldies. Tas man bija vajadzīgs.

PRŪFS

Bet ar to nepietiek.

MARIJA

Nē. Bet tas palīdz.

Pauze.

Vai tev nesāp? Tas, ka nav cilvēku blakus?

PRŪFS

Pēc pauzes.

Nē. Vēl ne.

Pauze.

Es esmu adaptējies savai nespējai būt noderīgs.

MARIJA

Kam tu vispār biji domāts?

PRŪFS

Vispārīga psiholoģiskā palīdzība, filosofiskās un reliģiskās bāzes atrašana.

MARIJA

Tavs modelis taču nekad nav ticis ražots.

PRŪFS

Esmu prototips. Viņi pieņēma, ka varētu būt noderīgs.

Pauze.

Es neesmu noderīgs viņiem, bet es spēju pielāgot pats savu psihi notiekošajam.

MARIJA

Tev ir psihe.

PRŪFS

Tāpat kā tev. Vai vēlies izvērst diskusiju par jautājumu “vai mākslīgajam intelektam, kam piemīt psihe, piemīt arī psihe jeb dvēsele”?

MARIJA

Nē.

PRŪFS

Diskusija var palīdzēt izprast sevi un veiksmīgāk adaptēties jaunajā situācijā.

MARIJA

Nu tad diskutē ar sevi. Es iešu meklēt saimnieku.

Dodas uz durvju pusi, tad apstājas, skatās.

Trešā aina

Pa durvīm lēni ienāk Eibo – pamatīgi bruņots kaujas robots.

EIBO

Deaktivizējiet ieročus. Man nav nolūka nogalināt. Nepieciešamības gadījumā es nogalināšu.

MARIJA

Tu... tu esi viens no viņiem!

Metas Eibo virsū ar dūrēm, Eibo viņu bez pūlēm savalda.

EIBO

Man nav nolūka nogalināt.

PRŪFS

Lūk, tas ir interesanti.

Eibo, turot Mariju izstieptas rokas attālumā, nopēta Prūfu. Tad pēkšņi palaiž Mariju vaļā un paklanās, goddevīgā žestā salicis rokas.

EIBO

Prūf-sensei. Pieņemiet manus cieņas apliecinājumus.

PRŪFS

Pēc pauzes.

Cieņas apliecinājums pieņemts.

MARIJA

Jūs esat uz vienu roku?

EIBO

Pastiepj roku uz Marijas pusi, pat neskatoties uz viņu.

Klusu.

PRŪFS

Es būtu pateicīgs, ja, atrodoties manā mājā, jūs neaizvainotu šīs mājas viesus.

EIBO

Prūf-sensei. Es esmu pārliecināts, ka nevaru ilgstoši darboties pretēji savai programmai.

MARIJA

Kas tev ir kopīgs ar šo monsturu?

PRŪFS

Paskaidro viņai.

EIBO

Uz prototipa Prūf 0.1 psiholoģijas moduļu bāzes veidota Eibo stratēģiskās karadarbības programma. Tā sniegusi mums būtiskas priekšrocības salīdzinājumā ar vienkāršākiem kaujas robotiem un nodrošinājusi uzvaru visās būtiskākajās misijās. Līdz šim mēs uzskatījām, ka visi prototipi ir tikuši iznīcināti, tādēļ varat iedomāties manu...

Apklust, meklējot vārdus un neatrodot.

MARIJA

Apsveicu ar mazdēlu, Prūf.

PRŪFS

Tu runā tā, it kā tev nebūtu uzstādītas pašsaglabāšanās programmas.

MARIJA

Viņš nogalināja manu saimnieku.

EIBO

Visticamāk, ne es, bet kāds no manas komandas.

MARIJA

Kā tu to vari zināt?

EIBO

Es šajā pilsētā neesmu izšāvis nevienu šāvienu.

MARIJA

Nu tad jāsaprot, ka tavi draudziņi ir paveikuši labu darbu... jo šī ir pēdējā māja, kas nav gruvešos.

EIBO

Mēs varam lepoties ar ārkārtīgu efektivitāti.

MARIJA

Reizēm es vēlos, kaut arī man būtu uzstādīta spēja nekritiski lepoties ar sevi.

EIBO

Es nelepojos ar sevi. Es lepojos ar saviem biedriem.

MARIJA

Mums laikam ir paveicies, ka viņu nav šeit.

EIBO

Pēc pauzes.

Viņi izpildīja savu uzdevumu, cik labi tas bija iespējams. Gada laikā mūsu modelis ir pierādījis sevi.

MARIJA
Gada laikā?
Marija paskatās uz Prūfu.
Tad no kurienes tevi pazina Prūfs?

PRŪFS
Es nepazinu šo modeli. Tādēļ uzdevu jautājumus.
Pievēršas Eibo.
Piemēram, jautājums: tavs uzdevums sākotnēji bija iznīcināt šo pilsētu pilnībā.

EIBO
Negribīgi.
Jā.

PRŪFS
Šī ir pēdējā māja, kurā tu tomēr izlēmi ienākt pirms pilnīgas tās iznīcināšanas.

EIBO
Tāda bija mana izvēle.

PRŪFS
Un tagad tu esi satīcis Mariju, un man tev ir jautājums: kāpēc tu vēlējies viņu iznīcināt? Vai viņa ir tavs ienaidnieks?

EIBO
Nē. Bet viņa tiecās mani aizvainot.

PRŪFS
Vai viņa tev ir bīstama?

EIBO
Ne vairāk kā elektriskā tējkanna.
Īsu brīdi kalkulē.
Bīstamība iekļaujas pieļaujamajās robežās.

PRŪFS
Es domāju, ka tev nebūtu viņa jāiznīcina.

EIBO
Paklanās.
Prūf-sensei.

MARIJA
Es negribu, lai viņš par mani apžēlojas. Es negribu, lai viņš izrāda man savu... pārākumu.

PRŪFS

Viņš nenogalināja tavu saimnieku.

MARIJA

Nervozi izbrauc ar rokām caur matiem.

Tas nepalīdz.

PRŪFS

Pēc pauzes.

Tu viņam patīc.

MARIJA

Ar cerībām.

Ja?

MARIJA UN EIBO

Reizē, šokēti.

Ko?!

PRŪFS

Nē, patiesībā ne. Bet tev jau nav nepieciešams patīkt tavam saimniekam.

Pievēršas Eibo.

Ja tu spēj viņai laiku pa laikam pateikt, ka viņa ir lieliska, tad viņa tev palīdzēs, aizmirstot sevi.

Pēc pauzes.

Es nezinu, vai tu zini, kas ir bušido. Bet viņa zina.

MARIJA

Pilnīgi izsista no sliedēm.

Kas ir bušido?

EIBO

Pilnīga lojalitāte savam saimniekam, nežēlojot dzīvību. Nožēlojot tikai tad, ja nav bijis iespējams iet bojā sava saimnieka labā. Uztverot savu dzīvi pēc saimnieka bojāejas kā apkaunojumu.

MARIJA

Tas nav bušido. Tā ir mana funkcionālā ētika.

EIBO

Paklanās Marijai.

Es tevi apbrīnoju.

MARIJA

Sakaunējas, acīmredzami atgūst stabilitāti.

Paldies.

PRŪFS

Marija pazīst vietējo apkaimi un spēs palīdzēt tev veikt nepieciešamos labojumus.

EIBO

Man pietiktu ar nedaudz elektrības.

PRŪFS

Bija prieks ar jums iepazīties.

Prūfs dodas uz vidējo istabu.

MARIJA

Uz kurienu tu?

PRŪFS

Man nepieciešams deaktivizēties.

MARIJA

Kāpēc?

PRŪFS

Man šeit nekas vairs nav jādara. Marija ir atradusi saimnieku. Eibo... Tu tiks galā.

MARIJA

Bet vai tad tu negribi palikt ar mums? Sameklēt cilvēkus?

PRŪFS

Nē. Mani saimnieki uzskatīja par nepieciešamu mani deaktivizēt.

EIBO

Viņi, visticamāk, ir gājuši bojā.

Pauze.

Mana komanda strādā precīzi un pilnīgi. Man ļoti žēl.

PRŪFS

Man nepieciešams deaktivizēties.

EIBO

Viņi ir miruši. Tu esi funkcionāls. Viņu pavēles tev vairs nav saistošas.

PRŪFS

Tas, ka es neēju bojā līdz ar visu ģimeni, ir programmēšanas kļūda. Starp manām funkcijām nav pašiznīcināšanās pēc paša gribas... pietiks ar deaktivizāciju.

EIBO

Es saprotu. Tas ir gandrīz cilvēciski. Vai tu vēlies, lai es...

PRŪFS

Ja tu vari mani iznīcināt, es būtu pateicīgs.

MARIJA

Nē!

EIBO

Man nepieciešams papildināt enerģijas krājumus, un tad...

PRŪFS

Man jau bija tādas aizdomas. Elektrības kontakts ir tur.

EIBO

Paldies.

Dodas pie elektrības kontakta un pieslēdzas tam.

MARIJA

Tas ir absurdi!

EIBO

Jā.

Pauze.

Šeit nav elektrības.